

STORTINGET

Innst. 356 L

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Prop. 57 L (2017–2018)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i arbeidsmiljøloven, folketrygdloven og enkelte andre lover (samleproposisjon våren 2018)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmes forslag om endringer i arbeidsmiljøloven § 14-3 som åpner for at deltidsansatte kan ha fortrinnsrett til en del av en stilling. Tilsvarende endring forslås i lov om statens ansatte mv. (statsansatteloven) § 13.

Det foreslås videre to endringer i arbeidsmiljøloven § 17-2; for å klargjøre at Tvisteløsningsnemndas avgjørelser skal ha rettskraft, samt en klarere regel for når søksmålsfristen etter paragrafens tredje ledd begynner å løpe. I tillegg foreslås det å flytte fristreglene for å fremme sak for Tvisteløsningsnemnda fra forskrift til selve arbeidsmiljøloven.

Videre foreslås det oppdateringer i arbeidsmiljøloven §§ 1-2, 13-1 og 18-9 som følge av ny statsansattelov, ny likestillings- og diskrimineringslov og endringer i plan- og bygningsloven.

Det fremmes også forslag til endringer i folketrygdloven § 19-9 a som innebærer at tillegget til alderspensjonen som i dag gis til personer født i 1944–1951 som mottar uføretrygd ved fylte 67 år, gis virkning også for uføre født i 1952 og 1953.

Det foreslås videre endringer i folketrygdloven § 25-6 (tap av retten til å praktisere for trygdens regning) og § 25-7 (utelukkelse fra å utstede legeerklæringer).

Det foreslås også at:

- folketrygdloven ny § 25-6 skal forvaltes av Helsedirektoratet.
- folketrygdloven ny § 25-7 skal forvaltes av Arbeids- og velferdsdirektoratet.
- gjeldende § 25-7 oppheves for å unngå dobbeltregulering i lovverket.
- at det åpnes for å reagere med en formell advarsel på mindre alvorlige tillitsbrudd innenfor Arbeids- og velferdsdirektoratets forvaltningsområde i ny § 25-7 a.

For å rette opp en inkurie foreslås det i tillegg endringer i aksjeloven § 6-35 og allmennaksjeloven § 6-35.

Forslag til endringer i arbeidsmiljøloven ble sendt på høring 31. juli 2017 med høringsfrist 31. oktober 2017. 43 høringssvar kom inn.

De foreslåtte endringene i bestemmelsen om fortrinnsrett for deltidsansatte i lov om statens ansatte mv. (statsansatteloven) har ikke vært på høring. Det fremmes likevel forslag til at tilsvarende endring som i arbeidsmiljøloven bør gjøres i denne loven, da disse bestemmelsene bør være like i hele arbeidslivet.

Forslag til endringer i folketrygdloven ble sendt på høring 14. mars 2017 med frist 30. juni 2017.

Det vises til proposisjonens kapittel 7, der merknader til de enkelte bestemmelsene er nærmere gjort greie for.

Når det gjelder bakgrunn for forslagene, gjeldende rett, departementets høringsforslag og høringsinstanenes syn, vises det til de ulike kapitlene i proposisjonen.

1.2 Endringer i arbeidsmiljøloven og statsansatte-loven

1.2.1 *Deltidsansattes fortrinnsrett til del av en stilling*

1.2.1.1 INNLEDNING

Regler om rett for deltidsansatte til å øke sin stilling fremfor at det blir gjort nyansettelse i virksomheten, kom inn i arbeidsmiljøloven i 2005. Imidlertid kom Høyesterett i 2016 frem til at at fortrinnsrettbestemmelsen ikke åpner for at deltidsansatte kan ha fortrinnsrett til bare en del av en stilling, jf. HR-2016-867-A. Dommen fraviker Tvisteløsningsnemndas langvarige praksis for det motsatte. For at formålet med fortrinnsretten skal ivaretas best mulig, foreslås det å presisere i loven at deltidsansatte etter omstendighetene også kan ha fortrinnsrett til bare en del av en stilling.

Det vises til proposisjonens kapittel 3.1, der det er nærmere gjort greie for:

- Bakgrunn for forslaget
- Rettstilstanden før høyesterettsavgjørelsen
- Saker i Tvisteløsningsnemnda om fortrinnsrett for deltidsansatte
- Høyesteretts dom om rekkevidden av fortrinnsrettsregelen

1.2.1.2 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Utøvelse av fortrinnsrett til bare en del av en stilling etter omstendighetene kan være problematisk. Det ble også i høringsnotatet lagt vekt på å beskrive at utøvelse av fortrinnsrett til en del av en stilling ofte vil by på særlige utfordringer for virksomhetene ved blant annet at arbeidsgiver blir sittende igjen med en «upraktisk» stillingsandel.

Det vises i proposisjonen til en uttalelse fra Tvisteløsningsnemndas sak 4/2013 (TLN-2013-4), som gir uttrykk for hvordan rettstilstanden etter den foreslåtte bestemmelsen skal forstås. Det er derfor mulig å ha en regel om fortrinnsrett også til en del av en stilling, og samtidig ivareta virksomhetenes behov.

I høringsrunden har arbeidsgiversiden påpekt at utøvelse av fortrinnsrett til bare en del av en utlyst stilling i noen tilfeller vil kunne medføre at virksomheten blir sittende igjen med flere og ikke færre deltidsstillinger. En slik praksis vil være til hinder i arbeidet med å skape en heltidskultur i tråd med formålet med bestemmelsen. Det legges til grunn at et slikt resultat etter omstendighetene i seg selv vil kunne være en vesentlig ulempe.

Med de forutsetninger som er lagt til grunn, er det fullt mulig at deltidsansatte skal kunne ha fortrinnsrett også til en del av en stilling, og det foreslås at det fastsettes en slik rett i arbeidsmiljøloven § 14-3 første ledd.

Tilsvarende endring bør gjøres i lov om statens ansatte mv. (statsansatteloven), og det foreslås samme endring i denne lovens § 13 første ledd.

1.2.2 *Rettskraft for Tvisteløsningsnemndas avgjørelser*

1.2.2.1 INNLEDNING

Det vises til proposisjonens kapittel 3.2, der det er nærmere redegjort for:

- Generelt om Tvisteløsningsnemnda
- Høyesteretts dom om rettsvirkningene av Tvisteløsningsnemndas avgjørelser
- Rettskraft for lignende nemndsavgjørelser

1.2.2.2 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

De beste grunner taler for at Tvisteløsningsnemndas avgjørelser skal ha rettskraft, noe de fleste høringsinstansene også støtter.

Det vises her til premissene i høyesterettsdommen i sak HR-2016-867-A.

Det er klart uheldig at Tvisteløsningsnemndas avgjørelser rettslig sett bare skal anses som rådgivende. Da Tvisteløsningsnemnda ble etablert som en «tvungen» tvisteløsningsform, var det et uttalt mål at tvistene i all hovedsak skulle finne sin løsning der. Dersom sakene regelmessig bringes videre inn for domstolsbehandling, svikter etter departementets oppfatning mye av begrunnelsen for hele nemndsordningen som en lavterskel tvisteløsningsmekanisme. Forutsetningene fra lovforberedelsen viser at tvistene i svært liten grad har blitt brakt inn for domstolene. Det legges til grunn at dette skyldes Tvisteløsningsnemnda, og at dens avgjørelser gjennomgående har hatt stor autoritet i arbeidslivet. Denne autoriteten, i alle fall på sikt, vil kunne bli truet dersom det sprer seg en allmenn oppfatning om at nemndas avgjørelser bare er av veiledende art.

Videre er det viktig at partene, når søksmålsfristen er gått ut, faktisk skal kunne innrette seg etter nemndas avgjørelse som gjeldende.

Samtidig er det et vesentlig hensyn at partene skal ha en reell mulighet til å få prøvd tvisten for domstolene når det er behov for det. Dette fordrer klare og forutsigbare søksmålsfrister, jf. Høyesteretts merknader om dette.

For å sikre at nemndas avgjørelser også fremover skal ha nødvendig autoritet, og at partene skal ha nødvendig forutsigbarhet for sin rettsstilling, foreslås det å lovfeste at nemndas vedtak skal ha rettskraft. Forslaget innebærer at dersom søksmål ikke reises innen fristen, har nemndas avgjørelse samme virkning som en rettskraftig dom.

Av rettsikkerhetshensyn foreslås det tilsvarende regler om oppreisning, gjenåpning og dekning av saksomkostninger som i diskrimineringsombudsloven.

Dersom det ikke innføres tilsvarende regler, vil partene ha svakere vern mot uriktige avgjørelser i nemnda enn i domstolene.

1.2.3 Fristen for å bringe nemndas avgjørelser inn for domstolene

1.2.3.1 INNLEDNING

Det følger av arbeidsmiljøloven § 17-2 tredje ledd at fristen for å bringe en tvist som har vært til behandling i Tvisteløsningsnemnda, inn for domstolene, er åtte uker fra det tidspunktet Tvisteløsningsnemndas avgjørelse foreligger.

1.2.3.2 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Det legges vekt på at fristregelen skal gi partene informasjon og forutberegnelighet samt tid til å vurdere vedtaket og forberede et eventuelt søksmål.

Det er viktig å i størst mulig grad unngå tvil om et søksmål er brakt inn for domstolen rettidig.

Fristen bør begynne å løpe når parten er underrettet om avgjørelsen. Dette er samme regel som gjelder for Diskrimineringsnemndas avgjørelser.

1.2.4 Flytting av fristreglene for å fremme sak for Tvisteløsningsnemnda

1.2.4.1 DEPARTEMENTETS FORSLAG

Fristreglene er viktige for brukerne av reglene og bør derfor fremkomme direkte av loven. Det fremmes derfor forslag om å flytte fristreglene for å reise sak for nemnda i § 4 i forskriften om tvisteløsningsnemnd etter arbeidsmiljøloven til § 17-2 a i arbeidsmiljøloven. De høringsinstansene som uttaler seg om dette, er positive til flyttingen.

1.2.5 Opprettinger i arbeidsmiljøloven

1.2.5.1 OPPRETNING SOM FØLGE AV NY STATSANSATTELOV

I arbeidsmiljøloven § 1-2 tredje ledd er det vist til lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. Denne loven ble opphevet ved lov 16. juni 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. (statsansatteloven), og det foreslås derfor å endre henvisningen til någjeldende lov om statsansatte.

1.2.5.2 OPPRETNING SOM FØLGE AV NY LIKESTILLINGS- OG DISKRIMINERINGSLOV

I arbeidsmiljøloven § 13-1 om forbud mot diskriminering femte til sjuende ledd er det vist til diskrimineringsloven om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og diskrimineringsloven om seksuell orientering. Disse lovene er opphevet og erstattet med lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering, som trådte i kraft 1. januar 2018. Det foreslås å oppdatere bestemmelsene.

1.2.5.3 OPPRETNING SOM FØLGE AV ENDRINGER I PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

I arbeidsmiljøloven § 18-9 om Arbeidstilsynets samtykke ved oppføring av bygning mv. er det i første ledd vist til at bestemmelsen gjelder for den som vil oppføre bygning eller utføre bygningsmessig arbeid som er «melde- eller søknadspliktig» etter plan- og bygningsloven. Ordningen med meldepliktige tiltak etter plan- og bygningsloven er opphevet og erstattet med søknadspliktige tiltak med eller uten ansvarsrett, eller tiltak som er unntatt fra søknadsplikt, jf. plan- og bygningsloven § 20-2.

Det foreslås å oppdatere arbeidsmiljøloven § 18-9 i henhold til endringene i plan- og bygningsloven.

1.3 Endringer i folketrygdloven

1.3.1 Skjermingstillegg til uføres alderspensjon

1.3.1.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Det foreslås å gjøre reglene om tillegg til alderspensjonen, som i dag skjermer uføre født i 1944–1951 for deler av effekten av levealdersjusteringen, gjeldende også for årskullene 1952 og 1953. Forslaget har ikke vært på høring.

Forslaget fremmes i påvente av at det tas sikte på å foreta en bred vurdering av uføres alderspensjon i et høringsnotat høsten 2018, med sikte på at eventuelle lovforslag kan behandles i Stortinget våren 2019. Fra januar 2019 og utover vil personer født i 1952 ha overgang fra uføretrygd til alderspensjon. Det foreslås derfor en forlengelse av dagens skjermingsordning i påvente av en mer langsiktig løsning.

Det foreslås at dagens midlertidige skjermingsordning utvides til også å omfatte uføre født i 1952 og 1953. Videre foreslås det at prosentsatsen settes med samme formel som for tidligere kull.

Forslaget vil medføre at uføre født 1952 får et skjermingstillegg lik 2,27 pst., og uføre født 1953 får et skjermingstillegg lik 2,52 pst.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 19-9 a.

1.3.2 Tap av retten til å praktisere for trygdens regning

1.3.2.1 DEPARTEMENTENES VURDERINGER OG FORSLAG

Det foreslås en presisering av at vedtak om tap av retten til å praktisere for trygdens regning skal gjelde med virkning for hele folketrygdloven, og at skyldkravet skal være forsettlig eller grovt uaktsomme handlinger.

Det foreslås derfor endringer i folketrygdloven § 25-6 (tap av retten til å praktisere for trygdens regning) og § 25-7 (utelukkelse fra å utstede legeerklæringer).

Følgende presiseringer i loven foreslås:

Vedtak om tap av retten til å praktisere for trygdens regning i de mest alvorlige sakene skal gis virkning for hele folketrygdloven, det vil si på tvers av ansvarsområ-

dene til Arbeids- og velferdsetaten og Helfo. Det betyr at et vedtak om tap av retten til å praktisere for trygdens regning ikke lenger vil være begrenset til å gjelde stønad ved helsetjenester etter folketrygdloven kapittel 5, men også omfatte de øvrige stønadsområdene i folketrygdloven. Og motsatt vil et vedtak innenfor de øvrige stønadsområdene som forvaltes av Arbeids- og velferdsetaten, gis rettsvirkning for stønad ved helsetjenester etter folketrygdloven kapittel 5. Forslaget innebærer at det skal treffes ett vedtak om tap av retten til å praktisere for trygdens regning etter folketrygdloven ny § 25-6 og ny § 25-7 første ledd. Vedtak etter bestemmelsenes øvrige ledd får bare virkning innenfor organenes respektive ansvarsområder.

Det foreslås videre at folketrygdloven ny § 25-6 skal forvaltes av Helsedirektoratet, og at folketrygdloven ny § 25-7 skal forvaltes av Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Det vises til proposisjonens kapittel 4.2.5, der det redegjøres nærmere for departementets vurderinger når det gjelder:

- Vurderingen av skyldkravet. Varigheten av vedtaket, jf. lovforslagets § 25-6 første og andre ledd og § 25-7 første og andre ledd.
- Personvern vurderinger og deling av informasjon.
- Rettssikkerheten og klageadgangen, jf. lovforslagets § 25-6 første, andre og tredje ledd og § 25-7 første, andre og tredje ledd.
- Regulering i forskrift, rundskriv, retningslinjer mv.
- Registrering i Helsepersonellregisteret.

1.3.3 Formell advarsel

1.3.3.1 DEPARTEMENTENES VURDERINGER OG FORSLAG

Formålet med forslaget er å få behandler til å forholde seg lojalt til trygdens regelverk.

Helfo har ulike virkemidler hvis en behandler eller tjenesteyter har misligholdt sine plikter. Valg av virkemiddel avhenger av sakens alvorlighetsgrad. Arbeids- og velferdsetaten, herunder Nav Kontroll, har ikke tilsvarende virkemidler som Helfo har. Det vil derfor være en høyere terskel hos Nav Kontroll før det kommer en formell reaksjon ved misligholdt plikter.

Selv om det er behov for et mer nyansert reaksjonssystem innenfor Arbeids- og velferdsetatens område, foreslås det ikke en tilsvarende formell advarsel for Helfo.

Det foreslås å skille ut forslaget om formell advarsel til en egen paragraf. Dermed kommer det tydelig frem at formell advarsel er en reaksjonsadgang som kan benyttes uavhengig av et eventuelt vedtak om tap av retten til å praktisere for trygdens regning.

Videre åpnes det for å reagere med en formell advarsel på mindre alvorlige tillitsbrudd innenfor Arbeids- og velferdsdirektoratets forvaltningsområde i ny § 25-7 a.

Det vil vurderes om det er hensiktsmessig å forskriftsregulere de nærmere saksbehandlingsreglene av når en formell advarsel skal kunne benyttes, eller om dette vil være bedre egnet for rundskrivsregulering. Slike forskrifter kan gis i medhold av § 21-17.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven ny § 25-7 a.

1.3.4 Avtaler om å yte helsehjelp på vegne av kommuner og regionale helseforetak og forholdet til folketrygdloven § 25-6

1.3.4.1 DEPARTEMENTENES VURDERINGER OG FORSLAG

Det foreslås at rettsvirkningene av et vedtak etter folketrygdloven §§ 25-6 og 25-7 for individuelle drifts-avtaler ikke bør reguleres nærmere i lov eller forskrift. Teksten er tydelig på at den gir kommunen en rett til å avslutte avtalen, men ingen plikt, og den viser til at ved midlertidig bortfall kan kommunen utvise skjønn. Hovedregelen bør være at tap av refusjonsretten medfører et nokså umiddelbart opphør av fastlege-/driftsavtalen med kommunen og regionalt helseforetak. Det er ikke oppsigelsestid i slike tilfeller. Vedtaket om å tildele en hjemmel eller avtale vil kunne omgjøres ettersom det bygger på forhold som ikke lenger er til stede, jf. forvaltningsloven § 35 siste ledd. Når det gjelder vurderingen knyttet til «midlertidig bortfall», og muligheten til å inn- ta vikar, bør denne muligheten kun brukes der tapet er for kortere enn ett år.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 25-6 femte ledd.

Når et vedtak etter første og andre ledd er fattet, skal Helsedirektoratet eller Arbeids- og velferdsdirektoratet, som i dag, fortsatt informere arbeidsgiver og andre relevante organer om vedtaket.

1.3.5 Utelukkelse fra å utstede legeerklæringer (§ 25-7)

1.3.5.1 DEPARTEMENTENES FORSLAG

Bestemmelsen har kun vært benyttet én gang de senere årene, i tillegg kan innholdet i den hjemles i folketrygdloven § 21-4 og ny § 25-7. Det foreslås derfor at gjeldende § 25-7 utgår for å unngå dobbeltregulering i lovverket.

1.4 Endringer i aksjeloven og allmennaksjeloven

Arbeidstakernes rett til representasjon i styrende organer er blant annet regulert i aksjeloven, i allmennaksjeloven og i den såkalte representasjonsforskriften (forskrift 24. august 2017 nr. 1277).

I 2014 ble det gjort endringer i representasjonsregelverket, jf. Prop. 73 L (2013–2014). Endringen ble gjennomført i relevante lov- og forskriftsbestemmelser, men ved en inkurie ikke i aksjeloven § 6-35 andre ledd og allmennaksjeloven § 6-35 andre og fjerde ledd. Det fore-

slås derfor å endre disse bestemmelsene slik at de blir i overenstemmelse med regelverket for øvrig.

1.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

1.5.1 Endringene i arbeidsmiljøloven

Forslaget om at en deltidsansatt arbeidstaker vil kunne ha fortrinnsrett til en del av en stilling, vil innebære en materiell utvidelse av fortrinnsretten iht. gjeldende rett. Det antas at noen flere arbeidstakere vil hevde fortrinnsrett etter arbeidsmiljøloven § 14-3 og statsansatteloven § 13, som innebærer noen flere saker å håndtere både for virksomhetene og for Tvisteløsningsnemnda. Det understrekes at deltidsansattes fortrinnsrett er betinget av at den kan gjennomføres uten vesentlige ulemper for virksomheten. Det vises til at fortrinnsrett til bare en del av en stilling ofte vil innebære særlige ulemper. Det ligger i lovbestemmelsen at byrden for virksomhetene skal være relativt beskjeden og håndterbar. Tvisteløsningsnemndas tidligere praksis ble i overveiende grad håndtert og akseptert av partene i arbeidslivet.

Forslagene om rettskraft og søksmålsfrist vil ikke ha betydelige administrative eller økonomiske konsekvenser.

Opprettingene i arbeidsmiljøloven som følge av ny statsansattelov, ny likestillings- og diskrimineringslov og endringer i plan- og bygningsloven vil ikke ha økonomiske og administrative konsekvenser. Det samme gjelder endringene i aksje- og allmennaksjeloven.

1.5.2 Endringene i folketrygdloven

1.5.2.1 SKJERMINGSTILLEGG TIL UFØRES ALDERSPENSJON

Det vises til at gjeldende skjermingsordning gjelder for årskullene 1944–1951 og gir et livsvarig tillegg til alderspensjonen for uføre. Det vil dermed bli innvilget nye skjermingstillegg frem til alle uføre født i 1951 er overført til alderspensjon. Videre vil det gjeldende skjermingstillegget innebære utgifter til alderspensjon i hele den gjenværende levetiden til uføre i disse årskullene.

Forslag innebærer ikke utvikling av nytt regelverk eller nye administrative rutiner for Arbeids- og velferdsetaten. De administrative konsekvensene av forslaget anses derfor å være ubetydelige.

1.5.2.2 TAP AV RETTEN TIL Å PRAKTISERE FOR TRYGDENS REGNING

Det foreslås ikke endringer i ansvarsområdene til Helsedirektoratet eller Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Vedtak om tap av retten til å praktisere for hele folketrygdlovens område vil gjelde for de mest alvorlige sakene av tillitsbrudd. Forslaget innebærer at det skal treffes ett vedtak om tap av retten til å praktisere for trygdens regning etter folketrygdloven ny §§ 25-6 og 25-7

første ledd. Vedtak etter bestemmelsenes øvrige ledd får bare virkning innenfor organenes respektive ansvarsområder, tilsvarende som i dag.

Det har vært behandlet relativt få saker etter gjeldende § 25-6.

Refusjon for erklæringer som en behandler eller tjenesteyter har krevd etter folketrygdloven, unntatt kapittel 5, dekkes av stønadsbudsjettet til Arbeids- og velferdsetaten. Helfo mottar kravene og utbetaler refusjonene på vegne av Arbeids- og velferdsetaten. I 2015 forvaltet Helfo 21,7 mrd. kroner i refusjoner og legeerklæringer knyttet til behandlingsrefusjoner.

Forslaget om å lovfeste rettsvirkningen på tvers etter bestemmelsenes første ledd innebærer likevel at etatene fortsatt må gjøre de samme vurderingene som i dag. Etter at et vedtak om tap av retten er fattet av Helfo, vil Arbeids- og velferdsetaten motta informasjon om vedtaket. I dette ligger det trolig en administrativ besparelse.

Forslaget vil verken medføre økonomiske eller administrative merkostnader av betydning.

1.5.2.3 FORMELL ADVARSEL

Forslaget om en formell advarsel innenfor Arbeids- og velferdsdirektoratets myndighetsområde skal gjøre det enklere for etaten å reagere overfor behandlere og tjenesteytere i de mindre alvorlige tilfellene av tillitsbrudd.

Det antas at det vil bli en økning i antall vedtak, men at det kan håndteres innenfor de ressursene og rammene som er gitt.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Arild Grande, Eigil Knutsen og Hadia Tajik, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tonning Riise, fra Fremskrittspartiet, Hanne Dyveke Søttar og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Venstre, Terje Breivik, viser til at det i proposisjonen fremmes forslag om endringer og oppdateringer i arbeidsmiljøloven, statsansatteloven og folketrygdloven.

Komiteen viser til at en deltidsansatt arbeidstaker etter arbeidsmiljøloven § 14-3 har rett til å få utvidet sin stilling fremfor at arbeidsgiver gjør en nyansettelse i virksomheten. Formålet er å redusere «ufrivillig deltid». Fortrinnsretten er betinget av at arbeidstakeren er kvalifisert, og at den ikke innebærer noen vesentlig ulempe for virksomheten. En dom avsagt av Høyesterett (HR-2016-867-A) kom til at fortrinnsrettsbestemmelsen ikke åpner for at deltidsansatte kan ha fortrinnsrett til bare

en del av en utlyst stilling. Dommen fraviker fra Tvisteløsningsnemndas langvarige praksis om at deltidsansatte etter omstendighetene kan ha fortrinnsrett til en del av en utlyst stilling. I samme dom kom Høyesterett også til at Tvisteløsningsnemndas avgjørelser ikke har rettskraft, hvilket betyr at Tvisteløsningsnemndas vedtak i realiteten er en rådgivende uttalelse som når som helst kan bestrides for domstolene. Dommen synliggjorde at søksmålsfristen, slik den er formulert i arbeidsmiljøloven § 17-2 tredje ledd, kan gi uheldige utslag.

Komiteen viser til at fortrinnsrett for deltidsansatte kom inn i arbeidsmiljøloven i 2005, etter forslag fra regjeringen Bondevik II, og et samlet storting sluttet seg til forslaget. Fortrinnsretten for deltidsansatte er begrunnet ut fra likestillingshensyn, og det ble vist til at flere kvinner som jobber uønsket deltid, vil kunne få økt sin stillingsandel. Det ble understreket at fortrinnsrett for deltidsansatte kan styrke kvinners stilling på arbeidsmarkedet og fremme deres muligheter til reell økonomisk selvstendighet.

Komiteen viser til at forslagene om å endre arbeidsmiljøloven slik at det blir åpning for at deltidsansatte kan ha fortrinnsrett til en del av en stilling, klargjør at Tvisteløsningsnemndas avgjørelser skal ha rettskraft og gir en klarere regel for når søksmålsfristen etter paragrafens tredje ledd begynner å løpe.

Komiteen støtter regjeringens forslag og viser til departementets høring i saken. Samtlige arbeidstakerorganisasjoner, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Arbeidstilsynet m.fl. støttet forslaget om deltidsansattes fortrinnsrett til deler av en stilling. De samme høringsinstansene, med tillegg av representanter for arbeidsgiverne, ga også sin tilslutning til forslaget om å gi Tvisteløsningsnemndas avgjørelser rettskraft.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til Prop. 130 L (2010–2011), der daværende regjering Stoltenberg II foreslo at uføres alderspensjon i utgangspunktet skulle levealdersjusteres etter samme regler som yrkesaktives alderspensjon, men at årskullene 1944–1951 fra 2011 skulle få en delvis skjerming for virkningen av levealdersjusteringen med 0,25 prosentpoeng – dette fordi det knyttet seg usikkerhet til hvordan arbeidsføre ville tilpasse seg de nye reglene. I henhold til vedtak i Stortinget 12. desember 2011 skulle det i 2018 vurderes hvordan skjermingen skulle videreføres, basert på arbeidsføres faktiske tilpasning til den nye levealdersjusteringen og utviklingen i antall uføre. Det var bred enighet om det overordnede målet om at uføres alderspensjon skal stå i et rimelig forhold til arbeidsføres gjennomsnittlige alderspensjon.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at et

mindretall av de arbeidsføre står i arbeid til etter fylte 67 år, mens uføre får opptjening til fylte 67 år og i tillegg et skjermingstillegg til alderspensjonen. Dette er ikke forenelig med arbeidslinjen og synes ikke å være rimelig når uføre får en relativt god alderspensjon sammenliknet med den alderspensjonen de som ikke blir uføre, får.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til forslaget om å gjøre reglene om tillegg til alderspensjonen som i dag skjærer uføre født i 1944–1951 for deler av effekten av levealdersjusteringen, gjeldende for årskullene 1952 og 1953, og avventer at departementet høsten 2018 sender på høring et forslag om en fremtidig løsning for beregning av uføres alderspensjon.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Stortingets vedtak av 12. desember 2011 under behandlingen av Prop. 130 L (2010–2011) Endringer i folketrygdloven (ny uføretrygd og alderspensjon til uføre), jf. Innst. 80 L (2011–2012), der Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre ga sin tilslutning til regjeringen Stoltenberg II sitt forslag om delvis skjermingstillegg i alderspensjonen til uføre født 1944–1951, med ny vurdering i 2018. Stortinget viste til at uføres alderspensjon i utgangspunktet levealdersjusteres etter samme regler som yrkesaktives alderspensjon, men etter forslag fra regjeringen Stoltenberg II vedtok stortingsflertallet at uføre allerede fra 2011 skulle få en delvis skjerming for virkningen av levealdersjustering, med en årlig skjerming for 0,25 prosentpoeng av virkningen. Skjermingsregelen skulle gjelde årskullene 1944–1951. Det ble i tillegg vedtatt at det i 2018 skulle vurderes hvordan uføres alderspensjon videre skulle skjermes for virkningen av levealdersjustering, ut fra en helhetlig vurdering der observasjoner av arbeidsføres tilpasning og utviklingen i antall uføre skulle vektlegges. Uføres alderspensjon var forutsatt å skulle stå i et rimelig forhold til arbeidsføres alderspensjon.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg allerede i «Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre og Fremskrittspartiet», Sundvolden, 7. oktober 2013, signaliserte at den ville fjerne skjermingen av uføre fra full levealdersjustering, og at regjeringen fremmet forslag om dette i Prop. 66 L (2013–2014) Endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (tilpasninger til ny uføretrygd i folketrygden og ny uførepensjonsordning for offentlig tjenstepensjon). Disse medlemmer viser til at dette forslaget bare fikk støtte fra Høyre og Fremskrittspartiet, jf. Innst. 289 L (2013–2014) og Stortingets vedtak 16. juni 2014.

Disse medlemmer viser til at forslaget i denne proposisjonen om å utvide den delvise skjermingen for levealdersjustering av uføres alderspensjon kun gjelder to årskull, og skyldes at regjeringen ennå ikke har lagt frem den evalueringen som var forutsatt presentert for Stortinget i inneværende år. Disse medlemmer støtter derfor at skjermingsordningen nå utvides til å omfatte ytterligere to årskull.

Komiteen viser til at oppdateringene i arbeidsmiljøloven §§ 1-2, 13-1 og 18-9 følger av ny statsansattelov, ny likestillings- og diskrimineringslov og endringer i plan- og bygningsloven.

3. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i arbeidsmiljøloven, folketrygdloven og enkelte andre lover

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 19-9 a skal lyde:

§ 19-9 a *Overgang fra uføretrygd til alderspensjon for personer født i 1944 til 1953*

Personer som er født i 1944 til 1953 og som mottok uføretrygd ved fylte 67 år, får et tillegg til alderspensjonen. Tillegget skal skjerme vedkommende for 0,25 prosentpoeng av virkningen av levealdersjusteringen etter § 19-6.

Ved gradert uføretrygd reduseres tillegget forholdsmessig.

Departementet kan gi forskrifter om beregning av tillegg etter denne paragrafen.

§ 25-6 skal lyde:

§ 25-6 *Tap av retten til å praktisere for trygdens regning (Helsedirektoratets myndighet)*

Helsedirektoratet kan treffe vedtak om at det ikke skal ytes godtgjørelse for behandling eller tjeneste som utføres etter denne loven dersom en behandler eller tjenesteyter forsettlig eller grovt uaktsomt

- a) *gjør seg skyldig i uberettiget utbetaling fra trygden,*
- b) *ikke oppfyller lovbestemte plikter, eller*
- c) *gir misvisende opplysninger eller erklæringer som kan føre til uberettiget utbetaling av trygdeytelser.*

Vedtak etter første punktum gis rettsvirkning for alle lovens stønadsområder. Vedtaket kan gis virkning for inntil fem år.

Helsedirektoratet kan treffe vedtak om at det ikke skal ytes godtgjørelse for behandling eller tjeneste som utføres i henhold til folketrygdloven kapittel 5, dersom en behandler eller tjenesteyter uaktsomt gjør seg skyldig i forhold som nevnt i første ledd. Vedtaket kan gis virkning for inntil tre år.

Det ytes ikke stønad på grunnlag av erklæring eller uttalelse fra en behandler eller tjenesteyter som er fratatt retten til å praktisere for trygdens regning på det aktuelle området etter denne paragrafen eller § 25-7. Helsedirektoratet kan gi unntak dersom det vil være urimelig ikke å gi stønad.

Vedtak etter paragrafen er enkeltvedtak som kan påklages til Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten.

§ 25-7 skal lyde:

§ 25-7 *Tap av retten til å praktisere for trygdens regning (Arbeids- og velferdsdirektoratets myndighet)*

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan treffe vedtak om at det ikke skal ytes godtgjørelse for behandling eller tjeneste som utføres etter denne loven dersom en behandler eller tjenesteyter forsettlig eller grovt uaktsomt

- a) *gjør seg skyldig i uberettiget utbetaling fra trygden,*
- b) *ikke oppfyller lovbestemte plikter, eller*
- c) *gir misvisende opplysninger eller erklæringer som kan føre til uberettiget utbetaling av trygdeytelser.*

Vedtak etter første punktum gis rettsvirkning for alle lovens stønadsområder. Vedtaket kan gis virkning for inntil fem år.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan treffe vedtak om at det ikke skal ytes godtgjørelse for behandling eller tjeneste som utføres i henhold til folketrygdloven, med unntak av kapittel 5, dersom en behandler eller tjenesteyter uaktsomt gjør seg skyldig i forhold som nevnt i første ledd. Vedtaket kan gis virkning for inntil tre år.

Det ytes ikke stønad på grunnlag av erklæring eller uttalelse fra en behandler eller tjenesteyter som er fratatt retten til å praktisere for trygdens regning på det aktuelle området etter denne paragrafen eller § 25-6. Arbeids- og velferdsdirektoratet kan gi unntak dersom det vil være urimelig ikke å gi stønad.

Vedtak etter paragrafen er enkeltvedtak som kan påklages til NAV Klageinstans eller til det organet som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer.

Ny § 25-7 a skal lyde:

§ 25-7 a *Formell advarsel*

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan i de mindre alvorlige tilfellene av tillitsbrudd som nevnt i § 25-7 første eller andre ledd, treffe vedtak om å gi behandler eller tjenesteyter en formell advarsel om at retten til å praktisere for trygdens regning kan bli fratatt vedkommende.

Vedtak om formell advarsel er enkeltvedtak som kan påklages til NAV Klageinstans eller til det organet som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer.

II

I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper skal § 6-35 andre ledd lyde:

(2) Det kan avtales mellom selskapet og et flertall av de ansatte eller *lokale* fagforeninger som *representerer et flertall* av de ansatte, at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf. § 6-4 tredje ledd. Kongen kan gi nærmere regler om inngåelse av en slik avtale og avtalens innhold. Bestemmelsene om slik avtale i lov om allmennaksjeselskaper gjelder tilsvarende.

III

I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper § 6-35 skal første til fjerde ledd lyde:

(1) I selskaper med flere enn 200 ansatte skal det velges en bedriftsforsamling på 12 medlemmer eller et høyere antall, delelig med tre, som fastsettes av generalforsamlingen.

(2) Det kan avtales mellom selskapet og et flertall av de ansatte eller *lokale* fagforeninger som *representerer et flertall av de ansatte*, at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf. § 6-4 tredje ledd. Kongen kan gi nærmere regler om inngåelse av en slik avtale og avtalens innhold.

(3) To tredeler av bedriftsforsamlingens medlemmer med varamedlemmer velges av generalforsamlingen. I vedtektene kan valgretten overføres til andre, også til de ansatte i selskapet eller i et konsern eller en gruppe som selskapet tilhører. Valgrett etter annet punktum kan ikke overføres til bedriftsforsamlingen selv eller styret, eller til medlemmer av disse organene. Mer enn halvdel av bedriftsforsamlingens medlemmer skal velges av generalforsamlingen.

(4) En tredel av bedriftsforsamlingens medlemmer med varamedlemmer velges av og blant de ansatte. Et flertall av de ansatte eller *lokale* fagforeninger som *representerer et flertall av de ansatte*, kan beslutte at det i tillegg skal velges observatører og varamedlemmer. Antallet observatører kan utgjøre inntil en halvdel av de ansattes medlemmer.

IV

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:

§ 1-2 tredje ledd skal lyde:

(3) Kongen kan gi forskrift om og i hvilken utstrekning bestemmelsene i kapittel 14, 15, 16 og 17 skal gjelde for arbeidstakere som omfattes av lov 16. juni 2017 nr. 67 om *statens ansatte mv.* (*statsansatteloven*) eller som er embetsmenn.

§ 12-11 femte ledd siste punktum oppheves.

§ 13-1 femte til sjuende ledd oppheves.

§ 14-3 første ledd skal lyde:

(1) Deltidsansatte har fortrinnsrett til utvidet stilling fremfor at arbeidsgiver foretar ny ansettelse i virksomheten. *Fortrinnsretten kan også gjelde en del av en stilling.*

§ 17-2 tredje, fjerde og nytt femte ledd skal lyde:

(3) *Fristen for å bringe tvisten inn for domstolene er åtte uker fra det tidspunktet parten ble underrettet om nemndas avgjørelse.*

(4) *Reises det ikke søksmål innen fristen, har vedtaket virkning som en rettskraftig dom, og det kan fullbyrdes etter reglene som gjelder for dommer. Nemnda kan gi oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14. Et vedtak om oppfriskning kan bringes inn for tingretten.*

(5) Departementet kan gi forskrift om oppnevning av nemndas medlemmer og om nemndas sammensetning og saksbehandling.

Ny § 17-2 a skal lyde:

§ 17-2 a *Frist for å fremme sak for Tvisteløsningsnemnda*

(1) *Det må reises sak for Tvisteløsningsnemnda senest fire uker etter at arbeidsgivers skriftlige avslag er kommet frem til arbeidstaker. Fristen beregnes og avbrytes etter reglene i domstoloven kapittel 8.*

(2) *I utdanningspermisjonssaker kan det fremmes sak senest fire uker etter utløpet av arbeidsgivers svarfrist etter § 12-11 femte ledd dersom arbeidsgiver ikke har svart innen fristen.*

(3) *Saker om rett til delvis permisjon etter § 12-6 skal tas til behandling selv om fireukersfristen er utløpt dersom oversittelsen av fristen skyldes en fødsel eller overtakelse av omsorg for et adoptivbarn eller fosterbarn. Saken må i så fall fremmes snarest mulig etter fødselen eller omsorgsovertakelsen.*

Ny § 17-2 b skal lyde:

§ 17-2 b *Gjenåpning*

(1) *Nemndas rettskraftige avgjørelser og beslutninger kan gjenåpnes etter begjæring fra en part dersom*

- a) *det foreligger brudd på habilitetskrav i forvaltningsloven § 6*
- b) *det foreligger andre saksbehandlingsfeil, og det ikke kan utelukkes at feilen var bestemmende for avgjørelsens innhold*
- c) *opplysninger om faktiske forhold som var ukjent da saken ble avgjort, tilsier at avgjørelsen høyst sannsynlig ville blitt et annet.*

(2) *En sak kan ikke gjenåpnes*

- a) *av en grunn som ble forkastet ved sakens behandling*

- b) *av en grunn som parten burde ha gjort gjeldende under sakens ordinære behandling, ved søksmål til tingretten eller ved begjæring om oppfriskning*
- c) *dersom det er rimelig sannsynlighetsovervekt for at en ny behandling av saken ikke vil lede til en endring av betydning for parten.*

(3) Et vedtak om gjenåpning treffes av nemndsleder.

(4) Et avslag på en begjæring om gjenåpning kan bringes inn for tingretten. For øvrig gjelder reglene i tvisteloven kapittel 31 så langt de passer.

(5) Dersom nemnda treffer vedtak om gjenåpning, har parten krav på å få dekket saksomkostninger etter reglene i forvaltningsloven § 36 første ledd. Forvaltningsloven § 36 andre ledd gjelder ikke.

Ny § 17-2 c skal lyde:

§ 17-2 c Retting og tilleggsavgjørelse

(1) Nemnda kan rette et vedtak som på grunn av en skrive- eller regnefeil, misforståelse, forglemmelse eller lignende klar feil har fått en utforming som ikke stemte med nemndas mening.

(2) Er det ikke truffet avgjørelse om noe som skulle vært avgjort, kan det avsies en tilleggsavgjørelse dersom det fremmes en begjæring om det innen fristen for å bringe saken inn for tingretten, jf. § 17-2 tredje ledd.

(3) Nemndsleder kan treffe vedtak etter første og andre ledd.

(4) For øvrig gjelder tvisteloven §§ 19-8 og 19-9 tilsvarende.

§ 18-9 første ledd skal lyde:

(1) Den som vil oppføre en bygning eller utføre bygningsmessig arbeid som er søknadspliktig etter plan- og bygningsloven, og som skal brukes eller ventelig vil bli brukt av virksomhet som går inn under denne lov, har plikt til å innhente Arbeidstilsynets samtykke på forhånd.

V

I lov 16. juni 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. gjøres følgende endring:

§ 13 første ledd skal lyde:

(1) Deltidsansatte har fortrinnsrett til utvidet stilling fremfor at arbeidsgiver foretar ny ansettelse i virksomheten. Fortrinnsretten kan også gjelde en del av en stilling.

VI

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, 29. mai 2018

Erlend Wiborg

leder

Heidi Nordby Lunde

ordfører

